

Наравно да ништа још није готово. Далеко од тога. Али мислим да се након саопштавања резултата првог круга српских председничких избора у штабу актуелног председника Тадића многима пред очима завртео наслов једне од мојих претходних колумни – „Ко их гурну?“

Оставимо тренутно по страни популарну конспиролошку интерпретацију по којој је расписивање ових избора „наређено са запада“, јер Американци и Албанци, наводно, више не могу и не желе да одуговлаче са проглашењем косовске независности. Заборавимо и иначе већ готово заборављени „легалистички“ аргумент ДС-а да се мора поштовати прилично двосмислено формулисан рок из уставног закона. Међу боље обавештеним посматрачима, као озбиљан разлог због којег су се демократе одлучиле на хазардан потез расписивања ових председничких избора, често је навођена њихова жеља да се коначно ослободе зависности од Коштунице и ДСС-а, који су им, иако мањински партнер, некако увек натурали сопствену политичку вољу (устав, састав владе, косовска преговарачка платформа, низ оштрих скупштинских резолуција и сл). Тај утисак о „меком“ и „превише попустљивом“ Тадићу, систематски лансиран из медијских и политичких кругова склоних ЛДП-у и њему гравитирајућим невладиним организацијама, изгледа да је озбиљно фрустрирао један део ДС-а и Тадићево окружење и они су решили да коначно кажу – ДОСТА. И као резултат те одлучности сада су се нашли у ситуацији да – макар привремено – зависе не само од Коштунице, него и од Илића, Јовановића, Дачића, Мркоњића, Пастора, Ристичевића...

Редослед кандидата јесте био углавном очекиван. Није велико изненађење чак ни разлика од око четири процента у корист Николића након првог круга. Међутим, нико није очекивао толику излазност. И нико, али апсолутно нико – укључујући и саме радикале – није очекивао да би Николић већ у првом кругу могао освојити тако много гласова. Зато ово јесте својеврсна политичка сензација.

У низу сумњивих аналитичких аксиома који су сахрањени ових дана свакако је и тај да ниска излазност, наводно, одговара радикалима, с обзиром на то да они имају „веома дисциплиновано, али ограничено бирачко тело“. Другим речима, што је више бирача, то је више гласова за „демократске“ и „евро-реформске“ снаге. И обрнуто. Можда је ово правило и важило у неком тренутку током претходне деценије. Али ствари већ одавно не стоје тако. Баш као што не стоји теза да постоји неки заковани „реформски“ и „про-европски“ политички блок, супротстављен оном „антидемократском“, „националистичком“ и „антиевропском“. Постоје само бирачи, обични мали људи,

вишеструко и наизменично разочарани, опсењивани и обмањивани блештавим кампањама и крупним паролама једне или друге врсте.

И пре 20. јануара се знало да ће победника ових избора у највећој мери одлучити гласачи оних који на њима немају никаквих шанси, а пре свега народњака. Када се више-мање међусобно пребију, односно пониште гласови Милутина Мркоњића и Чедомира Јовановића, и када се мађарски гласови углавном придодају Тадићу, остаје – у овом случају – огромних тристотридесет хиљада гласова Веље Илића, који одлучују о победнику. (Осим под тешко остваривом претпоставком да Тадићев штаб и кампања разних грађанских и европских иницијатива измаме на биралишта још 200-300 хиљада нових бирача и да сви они гласају за Тадића.)

Преломиће, дакле, преостали народњаци. (При чему уопште не верујем да је, за разлику од Илића, Коштуница због тога баш нарочито срећан.) Е, сад, ти гласачи збиља представљају малу мистерију. Наиме, по свом политичком хабитусу, то јест, основним „идеолошким“ уверењима и егзистенцијалном искуству, они су несумњиво ближи туробном и песимистичном русофилу Николићу, него размаханом и раздраганом европејцу Тадићу. Они су Николићу далеко ближи и по питању Косова и Европске уније. А о НАТО пакту да и не говоримо. С друге стране, чињеницом да су у првом кругу ипак гласали за Илића, они су показали завидну дозу политичке лојалности и партијске дисциплине, тако да није сасвим неосновано претпоставити да би слично поступили и у случају да их Коштуница и Илић позову да гласају за свог – ипак – коалиционог партнера Тадића.

Ништа још није готово. Али је очито да после ових избора више ништа неће бити исто. Као што, уосталом, већ неко време у Србији уопште није исто, само је та промена та разлику од 5. октобра више еволутивна и мање упадљива. Зато би се они који се спремају да наредних дана по Србији вештачки производе референдумску, „или-или“ атмосферу, по принципу – или Европа, будућност, прогрес, младост и лепота (дакле, Тадић), или повратак у мрачне деведесете, прошлост, изолација, инат и мрзовоља – могли грдно преварити и разочарати исходом свог референдума. На тај начин ће се, наиме, Тадић можда, на једвите јаде, и докопати победе – а можда и неће. Али после још једне такве конфликтне, псеудореволюционарне поларизације Србија засигурно неће бити „стабилна и јака“.